

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	16 kor.
Negyedévre	4 "
Helyben háshoz hordva:	
Egész évre	20 kor.
Negyedévre	5 "
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Negyedévre	6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és
Ezen utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 8.

A szerkesztőség kóriratok visszaszedését
vagy megőrzését nem vállalja.

Előzetesek és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 6 fillér.

NAGYVÁRAD, október 26.

A haza földjén.

Az ország fővárosából észak-déli irányban egy fényes huzódik végig; az utvonat, amelyen a rodostói csendes temetőből hazatérnek a kuruc hősök.

Most már itt vannak ők magyar földön. A határig elkísérte őket a ciprus illat, a tenger habjainak lágy mormolása, s a míg a Márvány tenger zöldes hullámai ölelték a drága hamvakat, a kék égboltozaton a bujdosók sóhajtásából felhők szűrődtek össze. És a mikor a szabadságharc nagyjainak becses hamvai magyar földet értek, ott várakozik a határszélen az egész nemzet. A magyar nemzet halála átveszi a kacagányos hősöket, utjában kíséri a nemzet kegyeletere az ország fővárosában fogadja az egész nemzet osztatlan szeretete.

Nagy Rákóczi szelleme és hamvai ehát itt vannak e hazában és hódol előtte az egész magyar nemzet. És ünnepet ül az egész ország. Lobognak a piros-kék és háromszínű trikolorok. Nem temetésre, de fényes diadalmeuetre, Te Deumra hívnek a harangok.

A rodostói kriptából hazahoztuk a hamvakat a magyar Pantheonba, a nemzet szívébe.

A krónikás egy aranyos szegélyű lapot told be a magyar történelembe. Ez a lap bizonyítani fogja örök időkre, hogy a magyar nemzet kegyelettel őrzi nagyjai emlékét, bizonyítani fogja, hogy évszázados keserves küzdelmükkel ősi szabadságunkból, függetlenségünkől hódítottunk már, hódítottunk annyit, a mennyit a bujdosó fejedelem és társainak sírhelyül adhatunk. De ez a történelmi lap megtanít bennünket élni és halni a hazáért!

Mi pedig fogadjuk a hantokat szívünk minden melegével. Fogadjuk dicsőséggel azokat, akik a halál szimbólumában az életet hozzák magukkal. Azokat, a kik halottaikból föltámadtak.

... Öt koporsó! II. Rákóczi Ferenc, Zrinyi Ilona, Thököly Imre, Eszterházy és Sibrik!

Mind, mind, a hosszú bujdosás martirjai. Jöjjetek, hogy a nemzet kebelére szoritson titeket haló poraitokban is, hogy emléketeket glóriás nimbuszsal övezve adhassuk át a jövő nemzedéknek.

Megujulnak szemünk előtt a multak képei; a beregi erdő százados tölgyei között a — pro patrie et libertate! — fölírású zászlók Bercsényi, Andrási, Bottyán, Bezerédi, a majthényi róna, — a rodostói lak, a munkácsi vár nagyszonyja, a fiait elvesztő kétségbeesett anya, — . . . aztán halk sirám a tenger habjaiból . . . bujdosó kurucok tá-

rogatójának szívet facsaró bus hangja . . . És most egyszerre megváltoztak az idők! Számkiüzést parancsoló királyok sarjadéki hozánnát kiáltnak. Sötét paragrafusok helyét kegyeletes emlékek foglalják el és a tépett rongyos dolmányok kincsekül szolgálnak.

Aki kiment Nagy-Törökországba, aki »bujdosott az erdőn uttalan utakon«, a kinek »piros csizmája nyomát hóval fődte a tél«, aki társaival együtt a hontalanság keserű kenyerét ette, — az most mint győztes fejedelem tér vissza. Utja diadalut. A legyőzöttek a győzők s a szétvert, rongyos, bujdosó kurucok tömött csapatokba sorakozva, teljes díszben fogadják hazatérő vezérüket.

A majthényi sikon letörött zászlót győzedelmesen lobogtatja a hűvös őszi szél.

Hozsanna nektek felejthetetlen nagyok! Az az öt koporsó, a melyet dübörögve szállít a huszadik század vasparipája a fényes utvonalon a székes főváros felé, megkapja sírját — a nemzet szívében. A nemzet Pantheonjában az öt koporsó fölött a végtelen időig élni fog és terjeszti sugarait a kegyelet mécsese.

Néma kegyelettel és forró szeretettel fogadjuk keblünkre a drága hamvakat, mert tőlük akarunk élni és halni tanulni — a hazáért!

Várady István.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Rákóczi hazajött!

Rákóczi hazajött! . . .
Ez a két szó hangzik a Kárpátok alján.
De két kicsi szónak ilyen nagy varázsa
Még sohase volt tán.
Olyan ez a két szó, mint két ragyogó nap,
Mely kigyult csodásan a nagy szürkületbe.
Másfél század óta reméve, aggódva
Áhítózva, leste millióknak lelke . . .

A mióta sorsa
Messze üzte innen idegen vidékre,
Kincses fejedelmét sohase feledte
Elhagyatott népe!
Pirkadó örömbel nagy szomorú gyászba,
Oda szállt, ottan járt folyton gondolatja,
Hol a márványtenger szelid mormolása
A nagy bujdosókat altatta, ringatta.

Ezerszer akarta
Haza hozni őket az anyai földbe.
S valami rut ármány vágya betöltését

Ezerszer megtörte.
De jött egy nap végre . . . napsugárral, fényvel,
A bujdosók álma valóságra válva:
Magyarország népe szebb időket élve
Kincses fejedelmét, nagy Rákóczit várta!

S Rákóczi hazajött! . . .
Megérezték jöttét a bércék, a rónák.
S a mi daluk még volt és a mi viráguk,
Mind ujára szórták.
S lelkes áhitattal állja körül sírját
A szabad hazának, szabad milliója,
Hogy a hódolatát, büszke imádatát,
Oda helyezze a drága koporsóra!

Rákóczi hazajött! . . .
Édes pihenője lesz a honi földbe.
Szeretettel simul a porához annak
Minden kicsi rögje.
S messze idegenből, ködös tengerpartról
Nem sóhajtóz többé haza vágyó lelke.
Boldog nyugovását, édes álmodását,
A szabad házában örökre fellelte!

. . . Gyujtsatok hát lángot
Áldozati tűzhöz s hadd szóljon az ének!

Hogy a bolt is hallja hazajövetelét
Nagy fejedelmének!
S üljetek ünnepet szent lelkesedéssel,
A melyet nem ült még soha Magyarország.
Nagy Rákóczi nevét, örök dicsőségét,
Hadd zugják az égnek, a bércék, a rónák!

Pelle János.

Biharmegye közigazgatása Rákóczi idejében*

Irta: Tyll János.

A magyar szabadságát soha nem szerezte pénzen, hazáját és jogait a kardra bízta, mely mindég erős kezekben volt. A nyers erőt azonban mindég okos és jó hazafiak irányították. Ilyen irányító volt a nagy fejedelem, II. Rákóczi Ferenc is.

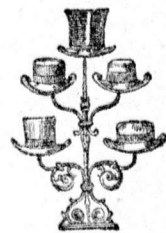
Bennünket biharmegyeieket is érdekel az a kora, talán még jobban mint másokat. Tudjuk hogy az akkori Biharvármegye egy óriási terület volt, melynek részei bele nyultak a nagy fejedelem országába.

* A biharmegyei főlevéltár nyomán.

PFAFF KÁLMÁN

ajánl megbízható minőségű kalap különlegességeket izléses új formákban

Szigoruan szabott árak mellett.

A király Pitreiohhoz. A közös kormány válságáról ma számol be a magyar hivatalos lap. Közli a szokásos felmentési és kinevezési kéziratokat és hirt ad arról, hogy *Goluchowsky* a Szent István-rend nagykeresztjéhez a gyémántokat, *Pitreich* a Szent István-rend nagykeresztjét és *Schönaich*, az új hadügyminiszter a Lipótrend nagykeresztjét kapta. *Aehrenthal*, az új külügyminiszter ezuttal nem kapott rendjelet. A kéziratok közül a sablonokat nem közöljük, ellenben adjuk a Pitreichhoz intézett *bucsuvelet*, Pitreich elbocsátása már *Aehrenthal* ellenjegyzésével jelent meg. Ebben ő Felsője mintegy közvetlenül és a hivatalos lap révén bejelenti a közös katonai követelések fentartását és felülésztését. A szenzációs levél így szól:

Kedves lovag Pitreich Henrik tábornokszernagy! Amidőn Önt hadseregem vezetésének és igazgatásának élére állítottam, úgy a katonai, valamint az általános államjogi viszonyok körében nagyfontosságú feladatok megoldása hárult kipróbált belátására és kiváló alkotó tehetségére. Ugy hadseregem kipróbált szervezetének fentartásában, valamint számos intézményének szükségessé vált időszzerű fejlesztésében világosan tűzte Ön maga elé azt a célt, melyet el kellett érnie. Odaadással és önteláldozással munkálkodott, sok célszerűt megvalósított s mégsem jutott részről az az elégtétel, hogy *mindama szükségletek anyagi biztosítását megérhette volna*, amelyeknek nélkülözhetlen voltáról meggyőződése szerint át van hatva. Ön azt hiszi, hogy személyes felelősségének érzetében nem folytathatta tovább azt a felemésztő munkát, melyet nem kísért igazolt törekvéseinek és kívánalmainak elismerése s azért más kezekre óhajtja bízni hivatalát. Bármily mély sajnálat tölt is el ezért, nem tagadhatom meg legtisztább felfogásából eredő kívánalmának teljesítését. Mindenkor a legmelegebb hálaérzettel fogom megbecsülni a Személyem, hadseregem és a monarchia iránt hadügyminiszteri minőségében teljesített szolgálatait, s ennek jeléül Önnek Szent István readem nagykeresztjét adományozom. Kelt Bécsben,

1906. évi október hó 24-én. *Ferenc József* s. k., *Aehrenthal* s. k.

Az új közös miniszterek Budapesten. Bécsből jelentik, hogy az új külügyminiszter kedden vagy szerdán Budapestre érkezik s itt két napig tartózkodik, hogy a magyar kormány tagjainak bemutatkozzék. Innen Prágába utazik, hogy a cártól elbucsuzzék. *Schönaich* hadügyminiszter, aki a névjegyet tegnap a nagy szenzációt keltett nyilatkozatával előre elküldte, hétfőn érkezik Budapestre. A közös miniszterek érkezésére való tekintettel elmarad *Wekerle*nek tervezett bécsi utja.

Új válság előtt állunk. Bécsből írják a M. E. L.-nak: A közös miniszter válság alkalmával nem két, hanem három bukást kell együttesen tárgyalni. Gróf *Beck* vezérkari főnöknek felmentése egészségi szempontból, *Goluchowsky* régen várt távozása és *Pitreich* hirtelen kiugrasztása egy és ugyanazon forrásra megy vissza: arra, hogy a multtal ellentétben a sok széthúzó elem helyett az udvarnál most egyetlen akarat irányít mindent: *Ferenc Ferdinánd* trónörökös akarata. A dalmáciai hadgyakorlatokról adott jelentésében a trónörökös beigazolta az uralkodó előtt, hogy a monarchia hadserege és haditengerészete mindenképpen elmaradt; hogy nemcsak a létszám kevés és felszerelés elégtelen, hanem a meglévő anyag sem érvényesül úgy, mint ezt a modern igények megkövetelik. A trónörökös a politikai vonatkozások mellőzésével követelte a hadsereg legfőbb intézőinek kicserélését és sürgős intézkedést a hadseregben és a haditengerészetben tapasztalt hiányok pótlására.

Az uralkodó a nagy szakismeretekre és ennek éles megfigyelésre valló előterjesztést magáévá tette és ennek dokumentálására első sorban felmentette a vezérkar főnökét.

Beck felmentése után megindultak a tárgyalások a közös miniszterekkel és a két állam kormányelnökeivel a trónörökös terveinek megvalósítása érdekében. *Wekerle* nem tudott

kezeséget vállalni, hogy az amugy is népszerűtlen *Goluchowsky* ilyen dolgok forszírozása mellett is meg tudja óvni a bizalmatlansági szavazattól és *Goluchowsky* félreállott.

Az új külügyminiszter első dolga volt fölkeresni *Pitreich* hadügyminisztert és vele közölni, hogy milyen alapon vállalta a tárcát és hogy a közös kormánynak *Goluchowsky* politikájának változatlan folytatása mellett már most kell Magyarországgal szemben képviselnie a hadsereg sürgős szükségleteinek kielégítését. *Pitreich* azonban a katonai szükségletek elismerése mellett is csak a két év leteltével volt hajlandó konkrét követelésekkel előlépni. Báró *Aehrenthal* erre kijelentette, hogy így vagy ő nem vállalhatja a »kancellári« állást, vagy *Pitreich* nem működhetik vele együtt. *Pitreich* erre nem bocsátkozott további tárgyalásba, hanem a legrövidebb uton beadta lemondását és huszonnégy óra alatt kinevezték utódját, aki vállalta, hogy a trónörökös kívánásainak megfelelőleg azonnal a létszámemelés alapjára áll.

Rákóczi-ünnepélyek.

Amerre csak eljut a hír, mindenütt készülnek a bujdosó kurucz fejedelem és társainak méltó fogadtatására. A nemzet impozáns módon akarja leróni a kegyelet adóját nagyjai emléke iránt. A fővárosban, vidéki városokban, a legkisebb községekben is hetek óta folynak az ünnepi előkészületek. A városok és testületek nagyobbára ma, míg az iskolák a miniszteri, illetve püspöki rendelet értelmében hétfőn tartják ünnepségeiket.

Rákóczi-ünnep Nagyváradon.

Nagyvárad város közönsége méltóan kivészi részét a nagy Rákóczi emlékének megünnepléséből. Nagyvárad városa azt az időt választotta az ünneplésre, midőn a nagy fejedelem áldott hamaival magyar földre érkeznek; ezért a nagyváradai ünnepeket ma, október 27-én tartják meg. Ezen intézkedés módját nyújt arra, hogy a város és Biharvármegye

Nagyvárad városa erős kulcsváros volt és Solyomkővárával együtt Rákóczi fenhatósága alá tartozott.

Most, hogy a dicső halmak magyar földre jönnek pihenni, időszzerű II Rákóczi Ferenc közigazgatásáról, illetőleg a Biharvármegyében kifejtett munkásságáról röviden megemlékezem.

Apró esetekkel fogok foglalkozni és mint jeleztem röviden, és pedig azért mert az abból az időből való iratok jórésze, melyekből egészen hű képét lehetne látni az akkori kornak a nemzeti muzéumban vannak, oda lettek felküldve igazságügyi intézkedés folytán még 1859-ben december 23-án.

*

Abban az időben a hajdu városok Biharvármegyéhez tartoztak. Biharvármegye rendelkezett felettük, teljes önkényűleg. Ezt bizonyítja az, hogy a hajduvárosok 1704-ben kérelemmel fordultak a fejedelemhez, hogy sanyaru helyzetükön segítsen. A megye ugyanis a hajduvárosokra tulsok közmunkát szabott ki, mely a szegény népek valóságos veszélyeztetése létkérdését. A fejedelem gyors és lelkiismeretes volt mindenben. Elrendelte, hogy Biharvármegye ez ügyben hozá 15 nap alatt küldöttséget küldjön, hogy a kérelmet érdemlegesen és igazságosan vizsgálhassa meg.

Nagy gondot fordított a fejedelem a közügyekre. Ez látszik abból a rendeletéből melyben meghagyta, hogy az országában állandó posta állomásokat állítsanak fel.

A katonaság fölött nagy szigorral, de igazságosan és méltányosan járt el. Katonái közül,

kiket Rákóczi-katonáknak hívtak, sokan megszöktek. Erre a fejedelem szigorú rendeletet adott ki a vármegyéknek, hogy azokat a katonákat, kik megszöktek nyomozzák ki és küldjék vissza az ő táborába. Ugyanebben a rendeletében meghagyta, hogy az olyan katonák és bírák részére, kik parancsát nem fogadták, minden helységen akasztófa felállításáról gondoskodjék a vármegye.

Az iratokból kitűnőleg látszik, hogy a vármegyéknek pénze volt szüksége és kérték is a fejedelemtől, hogy megfelelő mennyiségű váltó pénzt veressen. E kérelemre a fejedelem csakhamar értesítette a vármegyét, hogy mintegy 1 millió rézpénzt veretett. A vert pénzt azonban nem mindenki akarta elfogadni, mit a fejedelemnek tudtára is adtak. Rákóczi erre rendeletet bocsájtott ki, melyben elrendeli, hogy bárki is bármily állású emberek legyenek is, a rézpénzt kötelesek elfogadni. Az e rendelet ellen vétőkre is meghozta az ítéletet. És pedig, akik másodizben is ellenkeznek a rendelettel fél, és harmadizben minden vagyonuk elvesztésével lettek sújtva. Ez ítéletet a vármegye meghirdette.

Az iratok közt egy értesítésből az tűnik ki, hogy a hajduvárosok parancsnokává Rákóczi Bóné András helyébe Szunyogh Györgyöt nevezte ki. A kinevezett parancsnok a váradi sáncokhoz lett rendelve s ellátásáról nem a vármegye, hanem ő maga a fejedelem gondoskodott.

Gondoskodott Rákóczi arról is, hogy országában az erkölcsösség ne posványosodjék el. Ellene volt mindennek, ami az erkölcsös-

séget gyöngítette. Így egyik rendeletében meghagyta a vármegyének, hogy a káromkodókat a legszigorubbán büntessék.

Igyekezett a fejedelem országainak önállóságát minden téren megvédeni. Így a sónak Erdélyből Magyarországra és viszont való behozatalát rendes vámtarifák szerint engedélyezte. Biztosokat nevezett ki, akik ezt ellenőrizték és akik egyszersmint a Magyarországra menők részére rendes utleveleket állítottak ki.

Ebben az időben kezdte fenyegetni a veszély a váradi várat. A fejedelem Nagyváradot nagyon féltette és a legelső fenyegető veszély hírére Baranyi Miklósnak, aki akkor a nagyváradai Rákóczi katonák biztosa volt, meghagyta, hogy a váradi várat helyezze védelmi állásba és azt szállja meg.

Ez időtől fogva a hadi készülétek és hadakozások dominálnak. Ebben az időben fordult Biharvármegye közönsége a fejedelemhez, hogy 9-ed és 10-edet engedje el. A fejedelem e kérelmet nem teljesíthette, mivel a háboruban minden jövedelemre szüksége volt. Mindazonáltal mégsem utasította el egészen a kérelmet, hanem egy szabályzatot bocsájtott ki egy Orosz György nevű egyénnek, aki akkor a dézsmát kezelte, mely szerint meg volt állapítva, hogy mennyit adhat vissza a népnek.

A labancok mindinkább kezdtek hatalmaskodni, úgy annyira hogy az ország most már a háborút ki nem kerülhetette, Rákóczi fejedelmi szózatot adott ki. E szózatában lelkesíti a fejedelem a népet a magyar elleneségei ellen és kötelezi a vármegyében minden portát

küldöttségei az itteni ünnepek után még elutazhassanak a fővárosban és Kassán végbenő nagyszabású ünnepélyekre.

Nagyváradon már tegnap fellobogózták a középületeket s igen sok magánházon leng a trikolor. A városháza tornyán nemzeti, a homlokzat feletti kupolán pedig a város színéből összeállított lobogó leng. Az iskolákon a nemzeti lobogó mellett Rákóczi kék-piros lobogója is ki van tűzve.

A polgármester felkérte a kereskedőket, hogy ma délelőtt 11—12 óráig üzleteiket zárják be. Mint értesülünk, a kereskedők között mozgalom van, hogy egész délelőtt bezárják üzleteiket. Az erről szóló ívet alig egy-két kereskedő nem írta alá.

A hivatalokban szintén szünetel a munka. A városházán ma egész nap nem lesz hivatalos óra, míg a vármegyén három napos munkaszünetet tartanak.

A hálaadó szent mise.

A tulajdonképeni ünnepség a hálaadó szent misével veszi kezdetét, amely ma, szombaton lesz a lat. szert. székesegyházban.

A szent misét *Fetser* Antal felszentelt püspök tartja teljes assistenciával.

Az istentiszteleten jelen lesznek a hatóságok, hivatalok képviselői, a város törvényhatósági bizottságának tagjai, a főispánnal élőkön.

A városi tisztviselők fél kilenc órakor négy városi fogaton indulnak a székesegyházba, a polgármesterrel, diszmagyarban.

A hálaadó istentiszteleten a székesegyházi ének és zenekar ad elő egyházi zene darabokat. A zenekart ez alkalomból a színházi zenekarból egészítik ki, mivel a katonai zenekarból közreműködni szokott zenészeknek a közreműködést megtiltotta a katonai parancsnokság.

A diszközgyűlés.

Az isteni tisztelet után a tisztviselők, a törvényhatóság tagjai, s a meghívott vendégek a városházára vonulnak, ahol megtartják Nagyvárad város ünnepi diszközgyűlését.

A meghívott vendégek a városházán a polgármester szalonjában gyűlnek össze.

Tizenegy órakor bevonulnak a nagyterembe, ahol a meghívottak a következőképpen foglalnak helyet: *Glatz* Antal főispán, mint elnök jobb oldalán közvetlenül *Rimler* Károly

polgármester, dr. *Ssmrecsányi* Pál megyéspüspök, dr. *Radu* Demeter, dr. *Laurán* Agoston, *Vasady* Lajos tanfelügyelő, *Stauber* József. A főispán baloldalán: Az ünnepi szónok, *Vinkler* Lajos, *Mangra* Vazul, *Nátáfalussy* Kornél, *Novotny* S. Alfonz, *Materny* Imre. A padok első sorában jobb oldalon az alispán távolléte miatt *Wallner* Ödön dr., *Hranyiczky* Károly, *Varró* Domokos, *Balogh* János. Középen: A királyi tábla elnöke, a törvényszék elnöke és a királyi ügyész, *Papp* Elemér, *Kovács* S. János, és *Buttyka* Lajos állomástfőnök. Az ünnepélyre külön rendezőseget állított össze a polgármester. A rendezőség tagjai *Juricskay* Barna vezetése alatt, *Dajka* Endre, *Nizsalovszky* Gyula, *Pojnár* Jenő.

A közgyűlést *Glac* Antal főispán nyitja meg s utána következik az ünnepi beszéd, a melyben a szónok méltatja Rákóczi Ferenc életét, érdemeit.

Nagyvárad város polgármestere a diszközgyűlésre a katonai notabilitásokat: az altábornagyot, a honvéd gyalog és huszárezredek, továbbá a tüzérezred, 7-ik huszárezred és a 37. gyalogezred parancsnokait is meghívta.

A meghívott katonai notabilitások azonban, bizonyára felsőbb parancs folytán, nem vesznek részt a Rákóczi emléket ünnepelő diszközgyűlésen s kimentették magukat.

A legényegyletben. A nagyváradai *Katholikus Legényegylet* és *Keresztény kereskedő ifjak egyesülete* által *II. Rákóczi* Ferenc és kibujdosott társai hamvainak, jó magyar hazánk földére való hazaszállításának alkalmából együttesen rendezett hazafias ünnepélynek műsora a következő:

1. *Megnyitó beszéd*, tartja: *Mellau* István, igazgató.

2. *Bujdosók dala*. Solo quartet. Éneklük: *Karkusz* Sándor, *Galló* János, *Kauczil* István, *Papp* Ferencz.

3. *Rákóczi*, Veszely-től. Szavalja: *Kádár* János.

4. *Ünnepi beszéd*, tartja: *Popity* János, hirdető.

5. *Kuruc nóták*. Hegedűn játsza *Dániel* Lajos, zongorán kíséri *Dániel* Laczika.

6. *Rákóczi*, Arany Jánostól. Szavalja: *Tunyoghy* Béla.

7. *Rákóczi Rodostóban*. Melodráma. Szavalja: *Czike* Béla, zongorán kíséri *Dániel* Lajos.

8. *Szegény legénynek olcsó a vére*. Kuruc dal. Éneklük a legényegylet férfi kara, *Huszár* László karnagy vezetése mellett.

Az ünnepély a *Katholikus Legényegylet* helyiségében (Teleky-u. 13.) lesz megtartva tolyó október hó 28-án, vasárnap délután fél 5 órakor.

Rákóczi-ünnepélyek az iskolákban.

Az összes iskolákban lesznek október 29-én Rákóczi-ünnepélyek, hogy a növendékekkel megismertessék az országos ünnep jelentőségét.

A nagyváradai premontrei főgimnázium tanártestülete és tanuló ifjusága *II. Rákóczi* Ferenc és társai hamvainak hazaszállítása alkalmából f. hó 29-én, hétfőn d. e. 11 órakor rendez ünnepélyt a következő műsorozattal:

1. *Megnyitó beszéd*. Tartja a főgimnázium igazgatója.

2. *Rákóczi* Ferenc Rodostón. Melodráma *Várad* Antaltól és *Abrányitól*. Előadja: *Dániel* László IV. o. t., zongorán kíséri *Dániel* Lajos IV. oszt. tan.

3. *Hová temessétek*. *Abrányi* Emiltől. Szavalja *Sonnenfeld* Gusztáv. VIII. o. t.

4. *Ünnepi beszéd*. Tartja *Szilágyi* Dózsa főgimn. tanár.

5. *Rákóczi* dal-egyveleg. Előadja a főgimn. vegyes énekkara.

6. *Rescu* descunt. *Thaly* Kálmántól. Szavalja *Polgár* Rezső VII. o. t.

7. *Rákóczi*-induló. Zongorán előadják *Dániel* Lajos és *László* IV. oszt. tanulók.

E hazafias emlék ünnepségre a szülőket tanügybarátokat ezuton hívja meg az igazgatóság.

Az *ujvárosi* községi elemi leányiskolában október 29-én délelőtt 8 órakor tartják meg az ünnepélyt. A program 16 pontból, ének, szavalt és ünnepi beszéddel van összeállítva.

Az *ujvárosi* közs. elemi fiúiskolában szintén ez időben lesz az ünnepély s a programot 23 pontból állították össze. Az ünnepi beszédet *Vaday* József tanító tartja.

Az *olaszi*-i *Tisza* Kálmán-teri leányiskolában

arra, hogy 10 gyalogos katonát szereljen fel és azokat a vármegye kerületi kapitányai alatt táborba szálljanak.

A váradi várat Rákóczi nem tudta vér nélkül megszerezni. E mellett bizonyítanak azok a rendeletek melyek a vármegyéhez voltak intézve a váradi vár megostromlására. Ekkor bocsájtotta ki *Forgács* Simon gróf első rendeletét melyben felhívja a vármegye népét, hogy minden ember minden további intézkedés nélkül felkeljen és a váradi vár megostromlására siessen.

Ugyancsak *Forgács* Simon gróf ártirt a megye akkori alispánjához *Komáromi* György-höz, hogy *Boné* András rendelkezte ki a váradi vár elfoglalására.

A csapatok teljesen körül zárták a váradi várat, azonban élelmük nem volt kellőleg biztosítva, azért *Palocsay* György parancsnok rendeletet adott ki, hogy a vármegye az ostromló sereg részére 200 köből zabot és 200 kenveret szállítson *Mezőkeresztesre*, ahol akkor a *Palocsay* serege állomásozott.

E közben a vármegye hivatalnokai lemondottak állásaikról. E lemondást Rákóczival is közölték. A tisztújítás ekkor nem volt megtartható, azért annak határidejét elhalasztották, mivel minden időt a vár ostroma foglalt le. Ekkor lett kinevezve az ostromló sereg parancsnokává *Gyürki* Pál. Ugyancsak ekkor lett kinevezve, hogy minden ember akár nemes akár nem nemes, tartozik fegyvert fogni. *Gyürki* mint parancsnok a vármegye küldöttjeit hívta magához, hogy az általános felkelés módozatait tárgyalják meg és hogy rendes ruhával és

fegyverekkel ellátott katonaságot szervezzenek. A katonaság (felkelők) porták szerint lett szervezve. Erre nézve Rákóczi külön rendeletet adott ki.

Az eddig elmondottak 1703—1706-ig történtek. As ostrom lefolyásáról a meglévő iratok közt nincs semmi.

A következő év 1906 január havában *Krucsay* Márton kerületi biztos Rákóczi rendeletére február 11-ére tüzte ki a megyei tisztújító gyűlést.

Ugyanekkor rendeletet adott ki Rákóczi, hogy a hajdúvárosok szabaddá tétessenek. E rendeletet *Palocsay* György hirdette ki.

A lefolyt háboru idejére kivetett adók kezelésének megvizsgálására Rákóczi *Róth* Jánost és *Radványi* Ferencet biztosokká nevezte ki. A biztosok egy külön utasítás szerint foganatosították a vizsgálatot. Ez intézkedése Rákóczinak a pénzügyi viszonyok rendbentartására az esetleges visszaélések megakadályozására irányultak.

A kereskedők tulkapásai ellen is hozott intézkedést Rákóczi. Elrendelte ugyanis gróf *Károlyi* Sándor generálshoz intézett rendeletében, hogy a vásárokon a meghatározott ár-szabások betartására, ha kell, még karhatalommal is kényszeríteni kell a kereskedőket.

Itt egy panaszt is intézett el a fejedelem. *Boné* András ugyanis azt állította, hogy a parancsnoksága alatt lévő katonaság élelmi szerrek tekintetében szükségét szenved. A vizsgálatot megindította a fejedelem és meg lett állapítva, hogy *Boné* panaszja alaptalan. *Boné* valami nagyélű ember volt, aki nem volt meg-

elégedve a katonás kosszttal és azért emelt panaszt. Rákóczi mégis elrendelte, hogy *Boné* katonaságát *Sárrét* és *Margitta* községek lásák el élelemmel. *Boné* még egy panaszt intézett a vármegyéhez. Panaszában előadja, hogy több vármegyei tisztviselők hanyagságai miatt a katonasághoz tartozó lovak nem kapnak elegendő szénát. A panaszra ugyancsak az az intézkedés lett hozva, mint az előbbire.

Fontosabb mozzanatok a vármegyében 1707-ben nem voltak.

Megemlítésre való még gróf *Károlyi* Sándor rendelete, melyben meghagyja a vármegyei adóhátralékosoknak, hogy a hátralékaikat *Eötvös* Miklós biztosnak haladéktalanul fizessék le. Ebben az időben *Eötvös* parancsnoksága alatt volt a nagyváradai blocad a sólyomkői, sólyomi és kővári erősségekkel együtt. A fenti rendeletet *Károlyi* 1707. június 23-án adta ki a karcagi uj táborból.

Venter, *Hodos*, *Hencida*, *Pelbarthida* községek, továbbá *Jankafalva* és *Mezőkovácsi* puszták tulajdonosa *Nadányi* Margit özv. *Leövey* Sámuel özvegye folyamodott Rákóczihoz, hogy azok továbbra is maradjanak tulajdonába és ne adassanak át *Kis Szikszay* Péternek. A két fél ugyanis perbe volt és a per végén a birtok *Szikszay*nak lett átadandó.

1708. elején nevezte ki Rákóczi *Ferenc* gróf *Károlyi* Sándort az összes hadserege élére főmármarschallá. Gróf *Károlyi* kineveztetése után csakhamar egy tervezetet nyújtott át Rákóczinak, hogy milyen módozatok szerint lehetne az adóbefizetéseket megkönnyíteni. Ezzel egyidejűleg a katonaság élelmezésére vonatkozólag

délelőtt 9 órakor lesz ünnepély, 21 pontból összeállított műsorral.

A vármegyében.

Biharvármegye területén általánosságban mindenütt lesz tartva Rákóczi ünnepély. Van azonban olyan községek is, akik csak azt tudják, hogy náluk sokat fognak harangozni, és egyebet semmit.

A községekből a következő értesítéseket vettük az ünnepélyekre vonatkozólag:

Derecskén vasárnap délelőtt a templomokban istentiszteletek lesznek. Délután ünnepély lesz, melyen bevezető beszédet *Hegedüs Ferenc*, az ünnepi beszédet *Mile Ferenc* és a záróbeszédet *Lénárd István* fogja tartani.

Nagyszalonán. Ma reggel öt órakor a templomokban általános harangozás lesz. Ugyanezen a napon 11 órakor az izraeliták, vasárnap a reformátusok és hétfőn a katolikusok templomában lesz istentisztelet. Nagy ünnepélyt fog tartani a Polgári kör, az emlékbeszédet dr. *Mocsár József* gimnáziumi tanár fogja tartani. Ünnepelni fog a kaszinó is és az összes iskolák.

Berettyóújfaluban szintén lesz ünnepély, melynek műsorát már ismertettük.

Zsákán csak az iskolákban lesznek ünnepélyek. Az előjáróság tagjai Budapestre mentek és részt vesznek az ottani ünnepélyen.

Mezőtelegden, ugy a községi, mint a gyári iskolákban lesz ünnepély tartva, melyen a község is jelen lesz.

Biharpüspökiben a református ifjak egyesülete fogja rendezni a Rákóczi ünnepélyt.

Tenkén csak az iskolákban lesznek ünnepélyek, a közönség később fog ünnepelni, mivel hétfőn és kedden heti vásár van, mely az ünnepélyre csak zavarólag hatna.

Margittán tegnap volt a Rákóczi-ünnepély rendezése tárgyában gyűlés. Ezen elhatározta az előjáróság, hogy a házakat fel kell lobogtatni minden háztulajdonosnak. A község szép keretek közt mozgó ünnepélyt fog rendezni.

Diószegen ma reggel mozsárágyuk dörgei jelzik a nagy hamvaknak Magyarországra érkezését. Vasárnap 10 órakor istentisztelet lesz, mely után az ottani Kossuth-terén néppünnepély lesz Vasárnap este kivilágítás és fáklyásmenet lesz a község Fő-utcáján.

is tett jelentést, mely szerint a vármegyék a szükséges élelmi szereket sokkal egyszerűbb módon nyújtották a bekövetkezett idők alatt, mint annak előtte.

Rákóczinak egy rendelete van még, melylyel bezárulnak az ő intézkedései. E rendeletben a vármegye követeit hívja össze a munkácsi várban tartandó gyűlésre, oly hozzáadással, hogy ha a fejedelemtől tetszenék a gyűlést más várba összehívni, a követek ott is tartoznak megjelenni.

Ami ezek után következik az mind a Rákóczi ellen indított hajszára vonatkozik. Nem tettem előre, mert még így is nagyon elől van. Bár soha se történt volna meg.

Leopold császár és király 1701. november 24-én kelt leiratával tudtul adja a vármegyének, hogy a lázadás vádjá miatt elzárva volt Rákóczi Ferenc egy Lehman nevű lovas kapitány segítségével november 7-én a börtönből kiszabadult és vagy Magyarországra vagy Erdélybe szökött. Akik a kiszabadult Rákóczit a börtönbe vissza hozzák ő felsége részükre nagyon szívesen utalványoz 10000 forintot, akik pedig bebizonnyítják, hogy ők megölték Rákóczit és fejét átszolgáltatták, legkegyesebben fognak kapni 6000 forintot.

Ez a leirat 1702-ben a megyei közgyűlésen meglelt hirdetve.

Majd báró Tanováth Lajos értesítette a vármegyét Kassán 1702. január 10-én kelt levelével, hogy Rákóczi javai elkoboztattak a hitelezők kielégítésével ő lett megbízva.

Egy másik rendelete Lipótnak felszólítja a vármegyét, hogy a lázadók leverésére ki-

Magyarcsékn vasárnap istentisztelet, este kivilágítás és tűzijáték lesz.

Cséffán hétfőn lesz megtartva az ünnepély. **Belényesben**. Az összes iskolák ugy az elemi fiu, leány iskolák, mint a gimnázium fognak rendezni ünnepélyeket.

Érmihályfalván fényesen fogják megünnepelni a nagy hősök hamvainak hazaboztatását. Itt az ünnepély kedden azaz 30-án lesz megtartva. Az ünnepély istentisztelettel fog kezdődni, ez után diszközgyűlés lesz, melyet a néppünnepély rekeszt be. A diszközgyűlésen *Doboz Kálmán* főszolgabíró fog emlékbeszédet mondani.

Mezőkeresztesen ünnepély csupán az iskolákban lesz, mivel nagyobb szabású ünnepély rendezésében a hatóságokat a jelenleg tartó sorozások hátráltatják.

A requiem Rákócziért.

Mint már közöltük, dr. *Szemrecsányi Pál* v. b. t. t., megyés püspök ur elrendelte, hogy az időben, mikor Rákóczi Ferenc hamvait Kassán örök nyugalomra helyezik, ugy a székesegyházban, mint az egyházmegye összes plébánia templomaiban gyászmisék tartassanak Rákóczi lelkiüdvéért.

A székesegyházban hétfőn, október 29-én délelőtt 9 órakor lesz a requiem, amelyre ugy a város és a megye, mint a többi hatóságokat és hivatalokat meghívta a megyés püspök.

E meghívást a főispán tegnap a következő átiratban tudatta Biharvármegye alispánjával:

Alispán Ur!

További eljárás végett értesitem alispán urat, hogy dicsőült II. Rákóczi Ferenc kassai temetése alkalmából folyó hó 29-én délelőtt 9 órakor a helybeli latin szertartású székesegyházban ünnepélyes gyászistentisztelet fog tartatni, melyre Püspök ur ő Nagyméltóságának kérésére Biharvármegye törvényhatóságát ezenel hazafias tisztelettel meghívom.

Nagyvárad, 1906. október 24-én.

Glac, s. k.
főispán.

Rákóczi utja.

Budapest, okt. 26. (Saját tud. táv.)
Rákóczi fejedelem és társainak hamvai-val már elérték a román-magyar határt.

küldött Montekukuli seregével jó egyértésben legyenek és szükség esetén segítsék is.

Gróf Pálffy János fő-író labanc 1711. január 8-án kelt levélében tudatja a vármegyével, hogy hadaival átjött a Tiszán »a Tiszán innen lézengő kurucság ellen.« Ugyanekkor felhívja a vármegyét, hogy azok, akik Rákóczi mellett hadakoztak térjenek vissza a királyhoz és teljes gratiajuk lészen. A tovább kuruckodóknak javai pedig feleségeik, gyermekeikkel együtt ki fognak üzetni az országból.

A felhívásnak lett is meg nem is eredménye. Pecovicsok mindig voltak és vannak.

Rákóczi kincsei, melyek a Súlyomkő-várban voltak, mind le lettek foglalva és azoknak elszállításával Levenburgi Frigyes lett megbízva. Levenburgi részére 1711-ben a kincsek elszállítására 35 szekert rendelt ki a vármegye.

A vármegye alispánja gróf Pálffy felhívására az akkori főjegyző és Ujfalusi Márton nevű szolgabíróval a vármegye nevében letették az esküt 1712-ben.

Ekkor érkezett meg a király leirata, melyben közhírré lett téve, hogy azok, kik a királyhoz pártoltak, minden elkobzott birtokukat vissza kapják.

E leiratra gróf Károlyi Sándor, Rákóczi főmarschalja is visszatért és kérte a vármegyét, hogy jóindulatát vele szemben is nyilvánítsa.

Röviden ennyi Biharvármegyének szereplése a Rákóczi korszakban.

Verciorováról reggel Orsovára érkezik, a hol a kormány, a főrendi és képviselőház kiküldöttjei átveszik a hamvakat. Orsován nagy előkészületeket tesznek a fejedelem haló porainak méltó fogadására.

Budapesten lázas tevékenységgel dolgoznak az ünnepély előkészítésén. Az utvonat, ahol a hamvakat elviszik, imponáns képet nyújt. Óriási pompát fejtenek ki a diszitésnél. A lipótvárosi bazilikában az egyházi szertartásokat *Vaszary* hercegprimás gyengélkedése folytán *Samassa* József egri érsek tartja.

A szerbek nagy lelkesedéssel ünnepelnek. Belgrádból ma külön hajón mentek egyesületek, testületek Orsovára. Belgrádban óriási a lelkesedés. A szerb skulptina és Belgrád város tanácsa külön hajóval mennek Orsovára s a szerb skulptina két napig nem tart ülést az ünnepség miatt.

Keresztényszociális kurzus Székelyudvarhelyt.

Az ország kezd végre ébredni abból a kábultságból, melybe a szociáldemokrácia hirtelen erőrekapása döntötte s most — talán még nem későn — keresi a gyógyszert a keresztényszociálizmusban.

Meg is találja.

Szerte az országban megindultak a keresztényszociális kurzusok. Elhatolt a mozgalom Erdély legszélső határáig, a székelység s éppen e praktikus, eszes népnél aratta egyik legszebb sikerét.

Székelyudvarhely katolikus közönsége, lelkes plébánosa, gróf *Mikes* János vezetése alatt 20,000 korona összeget gyűjtött össze az ottani templom restaurálására s a templomszentelés alkalmából keresztényszociális kurzust tartottak.

A vármegyei ház disztermében tartották meg a kurzust olyan nagy részvétel mellett, amely mindenkit meglepett. Nemcsak a város intelligenciája volt jelen, hanem megjelent az egész székelyföldi és szász területi magyar papság, megjelentek a harisnyás góbké messze földről és pedig felekezeti különbség nélkül.

A református és az unitárius székely együtt volt katolikus társaival, sőt *Prohászka* püspök, *Szentiványi* Károly meghallgatására elmentek a kath. templomba is. E két ragyogó egyházi szónok mellett szerepeltek még mint szónokok *Ugron* Gábor, *Szalánczy* Andor, dr. *Krúger* Aladár, *Haller* István és számosan a környékbeli kath. papság és világiak közül. A vendég szónokokat a város előkelőségei igazán ritka vendégszeretettel fogadták s állandó ünnepélyben részesítették. Aki ott volt, az soha sem feledheti el, micsoda varázslatos erőt gyakoroltak a keresztényszociális eszmék a székelységre. Most a székely papság és világi értelmiség vidékenként folytatja tovább a megkezdett akciót az udvarhelyi utmutatás szerint.

Nagyváradról dr. *Krúger* Aladár vett részt a kurzuson, a kis emberek jogi védelméről tartott előadással.

A kurzus befejezésül *Valentsik* vármegyei főügyész estélyt adott, amelyen megjelent *Prohászka* püspök, a vármegye mostani és volt főispánja, kanonokok, plébánosok, a kath. főgimnázium igazgatója és tanárai, a város képviselője, (mind lelkes keresztény szo-

ciálisák) és még számosan. Kedves családi körben töltötték együtt az estét, melyen Prohászka püspök nagy szellemes és kedves modora a legkülönbözőbb vidékek és foglalkozások embereit egyesítette a ker. szocializmus jegyében.

UJDONSÁGOK.

* A debreceni prépost beiktatása.

Gróf Ferenc, debreceni prépost-plébános vasárnap fog elbucszni Gyulán volt hivatól s november 3-án érkezik majd meg Debrecenbe délután fél 4 órai vonattal. Az új prépost fogadására nézve tervezetet nyújtanak be a debreceni római katolikus egyházbizottmány elé, mely szerint a vasutnál a hatóságok képviselőivel együttesen fogadják lelképászorukat. A bevonulás előbb a templomba, s onnan a plébániára leszen. A plébánia hivatal átvétele még november 3-án fog megtörténni, az ünnepélyes beiktatás azonban későbbre marad. Az ünnepélyes beiktatást Fetsér Antal, nagyváradi segédpüspök fogja végezni. A beiktatás után küldöttségek tisztelegnek az új prépostnál s délből diszebed lesz.

* **A költségvetés a pénzügyi bizottság előtt.** Nagyvárad város 1907 évi költségvetése a november havi közgyűlésen kerül tárgyalás alá. Előzőleg a pénzügyi szakbizottság tárgyalja Nagyvárad város jövő évi budget-jét, a jövő héten november 5-én délután 3 órakor tartandó ülésen.

* **Új nagyprépost és kanonok.** Király ő Felsége a nyitrai székeskáptalanban Czeizel Gábor olvasókanonokot nagypréposttá léptette elő, továbbá Kutvaszer István c. kanonokot papnevelő intézeti helyettes igazgatót és Kondor István püspöki irodaigazgatót mesterkanonokká, Budatinszky János laázi esperes-plébánost pedig címzetes kanonokká nevezte ki.

* **Kinevzések.** A vállásügyi miniszter Lestyán Adorján kir. tan. debreceni kir. közjegyzőt a debreceni országos tanítói árvaház helyi felügyelő bizottságának tagjává nevezte ki. — A pénzügyminiszter Gréser Alfréd berettyó-ujfalui adótitstet a kisszebeni m. kir. adóhivatalhoz ellenőrré nevezte ki. — A pénzügyminiszter Kanyó Mihály élesdi, Fuhász Rezső nagyváradi kir. adótitsteteket, jelenlegi állomáshelyükön való meghagyásuk mellett, kir. adóhivatali segédekévé nevezte ki.

* **A megyei bérkocsi szabályrendeletek.** A vármegye területén általános a panasz a fuvarosok tulkapásai ellen. Az alispán a sok panaszra most rendezni akarja ezt az ügyet. Egy szabályrendeletet fog készíteni, mely a jövőben megakadályozza azt, hogy a fuvarosok a közönséget valósággal zsarolják. E tárgyban tegnap átiratot intézett az alispán a városhoz, hogy egy szabályrendeletet küldjön a társas kocsi és bérszolga iparok gyakorlására vonatkozólag.

* **Az őssi-i vasut üzembe helyezése.** Az őssi-i—nagyváradi vasut műtanrendőri bejárását nem régen tartották meg. Tegnap távirat érkezett Nagyvárad városához, amelyben a vasuti és gőzhajózási főfelügyelőség értesíti, hogy az őssi-i vasut üzembehelyezésére az engedélyt megadta. Mától kezdve tehát az új vasuton megnyílik a forgalom. Ezáltal Nagyvárad városa egy új vasuti forgalmi vonalat nyert, amely által az alföldi és a kóti vasuton érkező vagy ez irányba továbbítandó áruk egy része kikerülheti a nagyváradi vasutállomást, ami nem csekély fontossággal bír, mivel a nagyváradi állomás különben is túl nagy forgalmát csökkenti.

* **A megyei zugiskolák.** Biharvármegye törvényhatósága még májusban egy szabályrendeletet készített a megyében lévő összes zugiskolák ellen. A szabályrendeletet a miniszterhez terjesztették fel jóváhagyás végett. A miniszter tegnap közölte a vármegyével a szabályrendeletre vonatkozó határozatát. A miniszter a vármegye szabályrendeletét nem hagyta helyben, mivel az a zugiskolák a vonatkozó miniszteri szabályrendelettel csaknem minden pontjában ellenkezik. A miniszter felhívta a vármegyét, hogy egy új szabályrendeletet készítsen, mely a miniszteri szabályrendelettel egyező legyen. Az új szabályrendeletet a miniszter ismét fölkeri megvizsgálás és jóváhagyás végett.

* **Rákóczi est Debreczenben.** A főgimnázium dísztermében tartatni szokott magas színvonalu felolvasó-esték elseje Rákóczi emlékének volt szentelve s folyó hó 25-én, csütörtökön a katolikus főgimnázium dísztermében. Dr. Fászy Rezső főgimnáziumi igazgató elnöki megnyitójában kegyeletes szavakkal emlékezett meg Wolafka püspökről, kinek szorgalmát, kitartó munkáját hirdeti a szellemi élvezetek e szép fája is. A 2. pont J. Raff »Cavatina« volt. Hegedűszólóját gyönyörűen adta elő Piribauer Ferenc r. k. tanító, simulelkony zongora kíséretét pedig Husz Lajos polg. isk. igazgató adta. Előzetes szám volt a harmadik: »Keleti Beszkidek írásban s vetített képekben,« írta Siegmeth Károly. A különben is élvezetes és tanulmányos előadás bőven volt fűszerezve Rákóczira vonatkozó részletekkel, főleg Munkács s Ungvár bemutatásánál. — Szentirmay »Szűz Márai ének«-ét elragadóan adta elő a Svetits-intézet tanítónőképzőjének dalköre, Husz Lajos szakavatott vezetése mellett. A program leglelkesítőbb része, igazán csattanója volt a »Rákóczi« című melodráma, melyet remek organummal gyönyörűen szavalt Pávay Boriska urleány, hegedű, zongora és celló kísérete mellett. Az előkelő uri közönség zsufolásig megtöltötte a hatalmas dísztermet. Az erkölcsi siker mellett az anyagi is jelentékeny volt, a csekély belépő díjat felülfizetésekkel pótolták.

* **Vonatok világitás nélkül.** Már hetek óta botrányos állapotok vannak a bihari helyi érdekű vasuton. Napról-napra teljesen sötét kocsikban kell az utasoknak ülni. Különösen az este 9 órakor Nagyváradra érkező vonatok utasai vannak kitéve a teljes sötétség miatt a kellemetlenségeknek, sőt veszedelemeknek. Az egész vonaton csak a személyzetnek van lámpája. A vasuti személyzet maga is bosszankodik ezen igazi atrikai állapotok miatt, mert az utasoktól sok gunyt, sőt sértegetéseket is kell hallgatnia. A vasutasok azt állítják, hogy már öt hét óta tart ez az abszurd állapot s ennek oka az, hogy a lámpákba használt olaj nem jó s éppenséggel nem ég. A közel vidékről, akik gyakrabban utaznak, gyertyát visznek magukkal. Dacára, hogy napról-napra bejegyzik ezen hibetlennek látszó hanyagságot a panasz-könyvbe, nincs aki orvosolja a bajt. Azt hisszük, hogy ilyen botrányos állapotok még a muszka vasutakon sem fordulhatnak elő, dehát a bihari vasuton minden lehet.

* **Ajánlat a bérkocsiállások aszfaltozására.** Rimler Károly polgármester felszólította a magyar aszfalt részvénytársaságot, hogy a Szent László téri és a többi, még nem aszfaltozott bérkocsi megállóhelyek aszfaltozására tegyen ajánlatot. A társaság tegnap eleget tett a felhívásnak s oly értelmű ajánlatot adott be a városi tanácshoz, hogy az aszfaltozás négy-szögméterét, az eddigi betonrétegre, a régi aszfalt comprimáló felhasználásával 5 k. 20 fillérért, új beton réteggel együtt pedig 8 k. 20 fillérért hajlandó elkészíteni.

* **Eljegyzés.** Dr. Sebestyén Ödön budapesti ügyvéd, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun vármegye tb. ügyésze, Sebestyén Lajosnak, a Nagyváradi Takarékpénztár pénztárnokának és nejeének szül. Kováts Amáliának fia folyó hó 25-én eljegyezte dr. Lázár György kir. tanácsos, Szeged város polgármesterének és nejeének szül. Ujj Idának bájos, nagyműveltségű leányát: Ducit.

* **A miklólázuri csendőrség.** Miklólázur község közönsége kérelemmel járult a belügyminiszterhez, hogy a községben egy csendőrséget állítson fel. A kérelemre tegnap adta meg a választ a miniszter. A belügyminiszter a kérelmet nem találta indokoltnak, mivel a jelenlegi közbiztonsági viszonyok Miklólázuron jól állanak és nem kívánják, hogy oda csendőrséget állítson fel a miniszter.

* **A köpenicki kapitány kézre került.** Azt a német álkapitányt, aki bohózatba illően megtréfálta és elfogatta a köpenicki polgármestert, elfogták. Mint Berlinből távirják, a berlini bűnügyi rendőrség a Langestrassen letartóztatta a köpenicki szédelgőt egy Voight nevű tilizti suszter személyében. A tragikomédia tehát ezzel befejeződött és mint pompás, világraszóló bohózatához méltó, vidám csattanóval fejeződött be. Kiderült, hogy aki egy város magisztrátusát, katonákat oly rutul, oly körmönfont módon becsapott, nem is valami híres világszédelgő, hanem egyszerű, szegény kisvárosi suszter.

* **Házasság.** Jakobovits Miksa (Temesvár) november hó 4-én délután 3 órakor tartja esküvőjét Weisz Mariska kisasszonnyal, Weisz Izidor, a Nagyváradi Hitelbank vezérigazgatójának kedves leányával.

* **A Lajos asztaltársaság** ma, szombaton este 8 órakor a kispipa vendéglő külön helyiségében ünnepélyes összejevetelt tart, felkéretnek a tagok a szíves megjelenésre. Az elnökség.

* **Felakasztotta magát félelmében.** Hegyköszülakon tegnapelőtt a csendőrőrsjárat egy embert tartóztatott le, aki az utcán garázdálkodott. Mikor a csendőr letartóztatni akarta az embert, ez köveket kapott fel a földről és azokkal kezdte dobálni a csendőrt. A csendőr vasraverde az embert és a község-házára vitte. Tegnap reggel, mikor a fogdából kiakarták vezetni az embert, borzalmas meglepetés várt a csendőrökre. A letartóztatott ember megvasalva, élettelenül függött a fogda keresztgerendáján. Az eset titokzatos, mivel az ember keze oly szoroson volt megvasalva, hogy azokkal nem tudta magát felakasztani. A helyszínére tegnap kiszállott Váradról egy csendőr tiszthelyettes, aki a vizsgálatot fogja megtartani.

* **Titokzatos gyilkosság.** A gyantai csendőrség most titokzatos gyilkosságban nyomoz. Tegnap reggel Biró Butuy Péter gyantai lakost lakasan az ágyban halva találták. Az esetről azonnal jelentést tettek az előjáróságnak, mely röviden vizsgálatot tartott. A megtartott vizsgálat megállapította, hogy Biró halála nem természetes módon következett be, hanem agyonverték. Az ütés helyei első tekintetre teljesen felismerhetetlenek, csak alaposabb vizsgálat nyomán állapítható meg, hogy az ember fején haja között oly sérülések vannak, melyek a halált előidézték. A tettesek felderítésére most a csendőrség nyomozati eljárást tett folyamatba.

* **Találtak** egy tükröt, két arcképet és néhány ruhadarabot. Igazolt tulajdonossa átveheti a rendőrségen.

TÁVIRATOK.

Az új közös miniszterek Budapesten.

Bécs, okt. 26. (S. t. t.) Osztrák politikai körökben azt beszélnek, hogy az új közös külügyminiszter és az új közös hadügyminiszter közelebb Budapestre mennek s a magyar kormány előtt kifejtik politikai álláspontjukat. *Wekerle* úgy nyilatkozik, hogy volt alkalma befolyást gyakorolni az új közös miniszterek kinevezésének elintézésében, azonban politikai irányukat most fogja megismerni. — Mindkét új közös miniszter kijelentették, hogy kinevezetésük csak személyváltozást jelent, mert elődeik rendszeréhez és politikai irányához szigoruan ragaszkodnak ők is.

Burián is megy.

Bécs, október 26. (Saját tud. távirata.) Beavatott forrásból vett értesülés szerint *Burián* közös pénzügyminiszter legközelebb szintén megváltja állásától. Már többször kérte felmentését, de az uralkodó felszólítására mindig megmaradt helyén. O Felsőge azért ragaszkodott hozzá, mert nem lát szívesen közelében új arcot. Most azonban hajlandó *Burián* lemondását elfogadni s helyére új közös pénzügyminisztert állít.

Bécsi koszoru Rákóczi koporsóján.

Budapest, okt. 26. (Saját tud. távirata.) Nagy megbotránkozást keltett az a körülmény, hogy a városok által Rákóczi koporsójára helyezendő ezüst koszorut Bécsben rendelték meg. Ebből kifolyólag még heves jelenetek lesznek.

Bánffy az Irsay-ügyről.

Kolozsvár, okt. 26. (Saját tud. táv.) *Irsay* elmozdított ev. ref. lelkész ügyében a hívek levelet intéztek báró *Bánffy* Dezső főgondnokhoz, amelyre most válaszolt *Bánffy*. Kijelenti, hogy az egyházi törvényeket és forumokat tisztelni kell. Nem a lelkészért, de Krisztusért kell ragaszkodni a valláshoz. Az áttérésre megjegyzi, miszerint nem hiszi, hogy bármely egyház az ilyen kétes értékű garapodást szívesen fogadja. Kéri a nyugtalankodókat, hogy az ősi hagyományhoz képest, tisztelettel várják be és fogadják az egyházi főtörvényszék hozandó határozatát.

Ujból magyar vezényszó.

Budapest, okt. 26. (Saját tud. távirata.) Itten is híre ment, hogy *Schönaich* új hadügyminiszter Budapestre érkezik, hogy a katonai bírások reformja és a honvéd tüzérség kérdésében tárgyalásokat folytasson s tanácskozzék a magyar miniszterekkel. A honvéd-tüzérség felállítására létszámemelést követel. Ez óriási bonyodalmakat fog kelteni, mert a katonai létszám emelésének felvételével újból e ötérből lépnek a katonai kérdések s a magyar vezényszó, amelytől a magyar miniszterek el nem állhatnak. A dolog ilyen állása politikai körökben nagy konsternációt kelt.

A villamvasutasok sztrájkja.

Budapest, okt. 26. (Saját tud. távirata.) A villamvasuti alkalmazottak sztrájkja nagy ányokat ölt s olyan bonyodalmakat okoz, mint az 1904. évi vasutas sztrájk igen sok

zavargás fordult már is elő s a rendőrség tehetetlen, mert kevés a létszáma. A főkapitány katonaságot kért, amely délben ellepte a végállomásokat.

Leégett zongoragyár.

Budapest, okt. 26. (Saját tud. táv.) Párisból jelentik, hogy ott Franciaország legnagyobb zongoragyára leégett. A kár több millióra megy.

SZÍNHÁZ.

A hét műsora.

Szombat: Rákóczi visszatér. Rákóczi fia (elsőszőr.)

Vasárnap: Rákóczi visszatér. Rákóczi fia (másodszer.)

Hétfő: Rákóczi visszatér. Rákóczi fia (harmadszor.)

Kata néni. Hubert Henrey bájos vigjátékát elevenítették föl tegnap este közepes érdeklődés mellett. A poetikus kedves darab a múlt szezomban egy néhányszor telt házat vonzott, most azonban, — talán azért, mert a »Vig özvegy« kissé igénybe vette a közönséget, — kisebb volt az érdeklődés. A darab címszerűen *E. Kovács* Mariska egyik legkedvesebb szerepében árnyalatokban gazdag, közvetlen alakítást nyújtott. Méltó partnere volt *Tóth Elek* Desmond szerepében. Bájos volt *Kovács Margit* is, akit a maga szerepkörében ritkán van alkalmunk megfigyelni. Pedig ezt a kezdő leányt a maga helyén gyakrabban kellene szerepeltetni. Kisebbszerepekben *Simon* Mariska és *Nagy Sándor* egészítették ki az ensemblét. Kétségtől igaz az, hogy ha ezt a darabot a hét műsora felölelte volna, úgy a szerepmutató nem keltett volna egy párszor derűtséget a nézőtérben. — *dy.*

Hét órai előadások. A Szigligeti-színház igazgatósága közli, hogy a ma szombaton bemutatott alkalmi darab előadása mind a három estén, tehát szombaton, vasárnap és hétfőn hét órakor kezdődik.

Rákóczi emlékezete a színházban. A Szigligeti színház igazgatósága a mai, holnap és a hétfői estét II. Rákóczi Ferenc fejedelem emlékeztetének szenteli és mind a három estén alkalmi díszelőadást rendez. A színház ily módon egyrészt kegyeletének adóját igyekszik leróni a nagy fejedelem, a legnagyobb nemzeti szabadsághős és vele együtt bujdosó bajtársai iránt, másrészt igyekszik méltó módon részt venni azokban az ünepségekben, amelyeket az ország a halmvak hazaszállítása alkalmából rendez. A színház igazgatósága ma este mutatja be Rákóczi Viktor történelmi színművét »Rákóczi fiát«, amelyet csütörtökön adtak először a budapesti Vigszínházban óriási sikerrel. A darabban a főszerepet *E. Kovács* Mariska és *Tóth Elek* játsszák. Az előadást a »Rákóczi visszatér« című alkalmi melódramma előzi meg, amelynek szerzői *Krüger* Aladár dr., zenéjét *Beleznay* Antal irta. A melódramát *Tóth Elek* szavalja az ő kiváló előadó képességével s a teljes zenekara kíséri *Rück* Károly karnagy vezetése alatt. Az előforduló énekszámokat a férfiak adja elő, egy bariton-szólót *Oláh* Gyula énekel. Befejezésül az egész személyzet énekl a Rákóczi-ünnepet. A mai kettős bemutatót ismétlik vasárnap és hétfőn este is.

SZERKESZTŐI PÓSTA.

Ch D. I. Anyira el vagyunk látva már ilyenféllekkel, hogy sajnálatunkra nem közölhetjük.

REGÉNYCSARNOK.

A titok.

— Bűnügyi regény. —

33.

Irta: Fergus Hume.

— Angolból. —

Pontban nyolc órakor mr Kilsip bekopogtatott Calton irodájába, ahol az ügyvéd már nehezen várta. Megkínálta szódával és brandyval, s mikor szivarra gyújtottak, Calton hátradőlt székében és azt kérdezte:

— Azt hiszem, mr Kilsip hogy ön szegről-végre ismeri azt a rejtélyes bérkocsi gyilkosságot?

— Körülbelül, uram, — felelte Kilsip, furcsán mosolyogva. — Hisz Gorby egyebet se tesz, csak dicsekszik, hogy mily ügyesen nyomozta ki az állítólagos gyilkost.

— Ah, hát ön is? — kérdezte az ügyvéd, hirtelen előrehajolva. — Tehát ön is azt hiszi, hogy mr Fitzgerald ártatlan?

Kilsip merően az ügyvéd arcába nézett s aztán őszintén így szólt:

— Mielőtt megkaptam az ön levelét, azt hittem, hogy Gorby valóban az igazi gyilkost csipte meg; de az ön leveléből azonnal megértettem, hogy új nyom kínálkozik és mr Fitzgerald ártatlan.

— Eltalálta, — bólintott Calton kurtán.

— Az egyetlen mód ártatlanságának bizonyítására az, — folytatta a detektív, — ha kiderül, hogy mr Fitzgerald, miután megismerte és ott hagyta Whytet a bérkocsissal, nem jött vissza megint és nem üt bele a kocsiába Whyte mellé, ahogy a bérkocsis állítja.

— Ön e szerint azt hiszi, hogy mr Fitzgerald alibit fog bizonyítani? — kérdezte Calton.

— Amennyire én ismerem az ügyet, — felelte Kilsip, csakis ez az egy módja van a védelemnek.

— Már pedig mr Fitzgerald nem akarja ezt.

— Akkor ki fogják mondani a bűnöst, — szólt Kilsip hirtelen.

— Ez még nem föltétlenül bizonyos, — mondta Calton szárazon.

— De ha meg akarja menteni a nyakát, mégis csak alibit kell bizonyítani, — viatkozott a detektív.

— A nevezetes éppen, az, — felelte Calton, — hogy mr Fitzgerald nem igen sokat törődik a nyakával.

Kilsip szájátva bámult az ügyvédre, mert ezt már igazán nem értette.

— Az eset az, — magyarázta Calton, új szivarra gyújtva, — hogy mr Fitzgerald semmi áron se akarja megmondani, hol járt a gyilkosság éjszakáján.

— Értem, — bólogatott a detektív komolyan: — asszony? . . . Szerellem?

— Nem, — szólt Calton hirtelen; — eleinte én is erre gondoltam, de most már tudom, hogy Brian egy haldokló nőt látogatott meg azon az éjszakán s ennek az ágyánál időzött pénteken virradóra egy és két óra közt.

— E szerint hát nem ment vissza a bérkocsihoz?

— Nem; erre a találkozóra ment el, de titkolja azt is, hogy hol volt ez a találkozó. A nyom, amit találtam, ez a levél . . .

Calton átadta a levelet Kilsipnek, aki figyelmesen megnézte, elolvasta s azzal kérdően bámult az ügyvédre, mintha várná a folytatást.

— Ezt a levelet Fitzgerald lakásán találtam ma délután, — magyarázta az ügyvéd, — A levél csütörtökön kelt és Whytet pénteken virradóra gyilkolták meg.

— Értem, — gondolkodott a detektív; — a levél »Toorak«-ban kelt valami villában; mr Fitzgerald tehát oda ment.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Szőlőoltvány eladás.

A városi szőlőtelepről a kezelő bizottság által 1906. november elsőtől a tanács jóváhagyásával következő szőlőoltványok bocsájtának eladásra. U. m.

2 éves zöld és fás igen erős forradású (nem mohás), hanem iskolában gyökeresített, foldozásra a legalkalmasabb, faj szerint, rizling, mézes fehér, chassellás, fehér-piros, szanvingon, és vegyes borszőlő oltványok. Összesen 14000 ezer, ára egy száznak 20 korona.

Ugyanezen fajokból.

1 éves zöld, és fás, iskolában gyökeresített, jól összeforrott első minőségű, ültetésre való oltvány 12 ezer drb., ára egy száznak, 16 korona.

Sima zöld oltvány külön faj szerint, Chassellás (piros-fehér), budai zöld, szanvingon rizling, mézes fehér, erdélyi és fekete, összesen 12000 ezer db., (ára száznak 8 korona.

A fajok tisztaságáról kezességet vállal a kezelőség.

A megrendeléseket vagy tavaszra előjegyzéseket, a hegybírói hivatalnál megtenni.

Nagyvárad, 1906. október 24-én.

Markus János,
hegybíró, telepkezelő

A tenkei hegyközség. Tenkén a szőlősgazdák gyűlést tartottak, hogy a Najaló nevű dűlőben levő szőlők egy külön hegyközségé alakíttassanak. A gyűlés határozatát be küldték az alispánnak jóváhagyás végett.

Értéktőzsde.

Budapest, október 26.

Oszták hitelrészvény — — — 678.—
Magyar hitelrészvény — — — 796.—

Leszámitoló bank — — — 506.—
Rimamurányi — — — 525.—
Oszták-m. állam vasutirészvény 670.—
Közuti vasut — — — 594.—
Városi villamosvasut — — — 327.50

A gabonátőzsde határideje.

Budapest, október 26.

Buza okt. — — — 14.16 — 14.18
Rozs okt.-re — — — 12.84 — 12.88
Tengeri ápt. 1907 — — — 10.14 — 10.10
Repeze aug.-ra — — — 24.80 — 25.00
Zab ápr.-ra — — — 15.00 — 92.78

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1906 okt. 26-án.

Magyar aranyjárdék 4% — — — 112.75
Magyar koronajárdék 4% — — — 98
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény 84.50
Magyar földtehermentesítési kötvény 4% — 94.80
Magyar gyermek sorsjegy-kölesön — 56.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 4% — 2.08
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy-kölesön — 152.50
Oszták járdék aranyban — — — 985.15
1860. oszt. államsorsjegyek — — — 1.00
Oszták-magyar bankrészvény — — — 17.75
Magyar hitelbank részvény — — — 813.50
Oszták hitelbank intézeti részvény — 672.25
Oszták-magyar államvasuti részvény — — 674.50
Német birodalmi márka — — — 19.08
London vista — — — — — 11775
Páris vista — — — — — 240.10
20 márkás arany — — — — — 95.35
20 frankos frankos (Napolendor) — — 35.46
Oszták járdék papirban — — — 98.75

Oszták járdék ezüstben — — — 99.75
Oszták korona járdék — — — 116.50

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Eladó ház.

Olasziban a Lukács György-utca sarkán levő 1-ső számú, három utcára néző sarokház, hol ma szálloda és vendéglő van, tehermentesen szabad kézből eladó. Bővebbet Kiadóhivatalban.

Üzlet áthelyezés!

A már 18 év óta fennálló óra — ékszer és látszer üzletem, óra javító műhelyem a »Fekete Sas« szálloda épületének lebontása folytán

Fő-utca, Orsolya-zárda épületébe

(Kiss Dávid dohány tőzsdéje során.) Sebő Imre könyvkereskedésével szembe helyeztem át, s azt

SZILÁGYI GÉZA és TÁRSA

örvényszékileg bejegyzett cég alatt folytatom. Kitűnő minőségű diák, katona és vasutas órák jótállással.

A n. é. közönség szives bizalmát továbbra is kéri kiváló tisztelettel

Szilágyi Géza

órák. Fő-utca.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 3. szám

Művek

folyóiratok, hírlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
es egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levélborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat

jutányos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltenek.

Levélfejek,

számlák, falragaszok,
báti meghívók,
táncrendek, étlapok,
napptárak,
palackfeliratok,
névjegyek,
gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

Egy-két jó családból való,
2—3 középiskolát végzett fiú
fizetéssel felvétetik

tanulónak

a Szent László nyomdában.

Ertesítés.

Alólirott pénzügyintézetek ügyfeleik tudomására hozzák, hogy f. hó 27-én szombaton d. e. a **Rákóczy-ünnep** alkalmával üzlethelyiségeiket **11—12 óra között zárva tartják.**

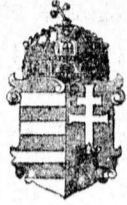
Nagyvárad, 1905 október 23.

Általános takptár, Biharmegyei ker. ipar és termény hitelbank, Biharmegyei takarékpénztár, Bihoreana takarékpénztár és hitelintézet, Gazdasági és iparbank, Kereskedők és iparosok takarékpénztára, Központi takarékpénztár, Leszámitoló és jelzálogbank, Magy. Alt. hitelbank nagyváradi fiókja, Nagyváradi hitelbank, Nagyváradi népbank, Nagyváradi takarékpénztár, Polgári takarékpénztár, Réti takarékpénztár.

**Párizsi világkiállítás 1900 Grand Prix 1896 milleniumi kiállítás
állami nagy arany érem, Hers Concors**

Telefon: 280. sz.

Alapítva: 1854.

**Első Magyar Részvény-serfözde
KŐBÁNYA.**

Főraktár Nagyvárad és Biharvámegye területére saját házukban **Nagypiacz-tér 3. Salamon Benedek czégnél.**

Hordókba és palaczkokba fejte forgalomba hozzuk összes gyártmányainkat, u. m. **ások, király, kiviteli és dupla márcziusi, bajor és udvari sör**, melyek nemcsak az ország, de a külföld híres gyártmányait és minőségileg jóval felülmúlják. Főraktárunk a palaczk-osztályra különös gondot fordít s azt a legujabb, legtökéletesebb üvegmosó, lefejtő stb. gépekkel felszerelte.

Különösen felhívjuk a szives érdeklődők figyelmét a **legkiválóbb orvosok** által ajánlott

Dupla Góliát Maláta Gyógysörre,

melyet eredeti gyári töltésben aranykeresztes czimkével ellátott különleges palaczkokban hozzunk forgalomba. Ezen gyógyszer nemcsak mint a

legjobb étvágyfokozó asztali ital

ajánlatos, hanem úgy kórházak, mint a magánkezelésben a következő esetekben kiváló eredménnyel használtatik és pedig **gyermekágyasok, álmatlanok, üdülők, szoptatónők, idegkimerültség és emésztési zavarokban szenvedőknél, női betegek, vérszegények, rosszul tápláltak, gyengélkedőknél**

Góliát, maláta sör kapható: *Janky utóda Kiss Károlynál, Kádár János, Friedl és Jörös, Maár és Szabó, Lakatos Julia (Széchenyi-tér), Tisztviselők fogyasztási szövetkezete (Uri-utca), Reich Antal, Blaha István, Kern és Petrovics (Fő-utca).*

Kérjük mindenütt kőbányai Részvény-sört.

Saját gyártmányu iskola cipőinket

ajánljuk a nagyérdemü közönség szives figyelmébe, ugyszintén a **legfinomabb kivitelü női és férfi cipőinket**, melyek saját gyárunkban készülnek

a **legocsóbb árak mellett.**

Tisztelettel:

Nádor Henrik és Társa,

Hybeli és vidéki telefon 63.

1755.

Nagypiac-tér, Kereskedelmi palota.

„Első nagyváradi cipő és csizmagyár.”

Moskovits Farkas és Társa

ajánlja

elsőrendü kézimunka

cipő és csizma

készítményeit.

Nagyvárad, Kossuth-u. 5. szám
(volt rendőrségi épület.)

